

Poznávanie aktivít kriminálnych skupín

Anotácia: Vspracovanej vedeckej štúdií sú prezentované dosiahnuté čiastkové výsledky aplikovaného výskumu, ktorého objektom sú procesy pri poznávaní systému aktivít kriminálnych skupín (*organizovaných a zločineckých*) a činnosť účelovo zriadených medzinárodných spoločných vyšetrovacích tímov.

Kľúčové slová: aplikovaný výskum, bezpečnostná situácia, aktivity kriminálnych skupín, črty organizovaných a zločineckých skupín, spoločné vyšetrovacie tímy.

Úvod

Z kriminologického poznania vyplýva, že sa nepriaznivo vyvíja stav, štruktúra a dynamika kriminality. Skutkovou povahou zložitých trestných činov, napríklad hromadných, pokračujúcich, trvajúcich – páchaných sériovo aj niekoľko rokov, aktivít kriminálnych skupín (*trestné činy páchané subjektmi kriminálnych skupín*), neraz presahujúcich aj teritórium niekoľkých štátov, so sofistikovaným akcentom – vytvárajú veľmi zložitú bezpečnostnú situáciu (*spravodajské, operatívne, vyšetrovateľské a iné*) a prirodzene aj vysoké nároky na proces ich poznania (*odhaľovanie a objasňovanie, dokazovanie*).

Prognostici sa zhodujú, že sociálna štruktúra sa bude rastúcou mierou vyvíjať k diferencovanej, fragmentovanej dezorganizovanej urbanistickej spoločnosti. S tým bude úzko spojený aj vývoj kriminality. Porastú násilné delikty, predovšetkým násilie páchané mládežou, na mládeži a iné kriminálne aktivity, ktorými je možné dosiahnuť akýkoľvek kriminálny prospech. K tomu je možné dodať, že správy o trestných činoch fascinujú obyvateľstvo, a je možné predpokladať, že ani v budúcnosti sa nebudú masmédiá zdráhať spravodajstvom o kriminálnych aktivitách stále viac „*terrorizovať*“ verejnosť. Vzniká oprávnená obava, že aj tieto skutočnosti ovplyvnia v negatívnom smere spoločenskú akceptáciu kriminality. Osobitne sa to môže prejavovať aj v znížení akcieschopnosti polície, ďalších participujúcich inštitúcií a orgánov (*d'alej len polície*) pri plnení zákonom stanovených úloh najmä na úseku zabezpečovania kontroly kriminality (*prevencia, represia*). Vznikajúce nové bezpečnostné situácie vyžadujú aj nové riešenia. Tieto skutočnosti sú objektivizované predovšetkým v procese riešenia konkrétnych trestných činov, za spáchanie ktorých paradoxne v mnohých prípadoch nik nenesie trestnú zodpovednosť. V súlade s požiadavkami spoločnosti, ktoré sú odrážané v policajnej praxi, je možné vysloviť záver, že je potrebné v reálnom čase identifikovať a riešiť rozpory medzi dynamicky sa meniacou bezpečnostnou situáciou a relatívne stabilnými (*niekedy aj zastaranými*) policajnými prístupmi pri jej riešení (*pretrvávajúca dominancia retrospektívneho prístupu v procese policajného poznania je zjavná*).

Prax potvrdzuje, že sama polícia, bez pomoci občanov, nemôže „*tradičnými*“ prostriedkami a postupmi zvládnuť kvantitatívnu a kvalitatívnu úroveň kriminality. Uvedené skutočnosti sú odborníkom na bezpečnosť (*ale aj pomerne veľkej časti občanov*) zrejmé, a preto pomerne permanentne hľadajú odpovede na otázky: „*Prečo sa v tomto smere nevykoná náprava?*“, „*Aké argumenty sú využívané pri zdôvodňovaní akceptácie doteraz preferujúcich riešení danej bezpečnostnej situácie?*“ a iné.

Na základe praktických skúseností je možné uviesť, že zmena prístupu k riešeniu otázok súvisiacich s elimináciou následkov kriminality nie je jednoduchá, a preto si vyžaduje

dôkladné vedecké poznanie.¹ Policajná spoločenská práca predpokladá vyššiu úroveň poznania a vzdelávania policajtov. Obsah, formy a adresnosť vzdelávania je nutné zosúladiť s identifikovanými potrebami policajnej praxe.² K tomu môže prispieť nevyhnutný vývoj policajných vied (*a ich vedných disciplín*). Ich úlohou je, aby v súlade s týmito požiadavkami teoreticky zdôvodnili zákony a zákonitosti, ktoré súvisia s realizovanými procesmi policajného konania a toto zovšeobecnené poznanie poskytli policajnej praxi.

1 VEDECKÉ POZNÁVANIE AKTIVÍT KRIMINÁLNYCH SKUPÍN

Aktivity kriminálnych skupín (*organizovanej kriminality*) sú objektom výskumu vedeckovýskumných pracovníkov Akadémie Policajného zboru v Bratislave od zriadenia tejto vysokoškolskej inštitúcie.³ Do vedeckovýskumnej činnosti sú zapájaní najmä: – poslucháči A PZ (*ŠVOČ, spracovatelia záverečných prác – bakalárske, diplomové, rigorózne, dizertačné*), pracovníci z policajnej praxe, prokurátori a v neposlednom rade občania.

Účel týchto vedeckých aktivít má vo väčšine prípadov všeobecný charakter, je zosúladený s potrebami policajnej praxe a teórie. Obligatórnou časťou vedeckovýskumných projektov je definovanie potreby policajnej praxe, resp. teórie.⁴ Predovšetkým eliminácia aktivít kriminálnych skupín si vyžaduje zo strany PZ aplikáciu nových metód v procesoch prevencie, odhaľovania trestných činov a zhromažďovania dôkazov. Základnou vlastnosťou týchto procesov je práca s informáciami. Sú to informácie predovšetkým z ekonomického sektora (*o pohybe peňazí a tovaru, daňové podklady, zámery*), ďalej informácie pochádzajúcich predovšetkým z okruhu kriminálnej skupiny (*o hierarchickej štruktúre organizácie, najdôležitejších osobách, stykoch, informácie o pohybe a kontaktoch určitých kľúčových osôb doma i v zahraničí, o ich hobby, zvykoch, štýle života*) a iné.

Cieľom výskumov je predovšetkým využitím vhodných poznávacích metód objektivizovať poznanie o aktivitách kriminálnych skupín, ktoré operujú na území Slovenskej

¹ Vedecké poznanie je efektívne, ak systémovo integruje rovinu empirickú a teoretickú. Aj keď miera ich zastúpenia je v rôznych oblastiach poznania (*dokonca aj v rôznych vedných disciplínach*) rozdielna, nemôže niektorá z nich úplne absentovať.

² ERNEKER, J., PORADA, V. a kol. Poznávaní potrieb a transfer vedeckých poznatkov do policejní praxe, Policejní akademie, ČR, Praha 2006, ISBN 80-7251-217-X, s. 15.: „*Potrebami policajnej praxe rozumieme bezprostredné pociťovanie (alebo anticipáciu) nerovnováhy a napätia v jednotlivých prvkoch policajno-bezpečnostného systému, ktoré sú (resp. s veľkou pravdepodobnosťou sa predpokladá, že môžu byť) spôsobené nedostatkom alebo prebytkom duchovných hodnôt materiálnych vecí, podmienok, alebo iných okolností nevyhnutných pre jeho optimálne fungovanie a rozvoj v takej miere, že narušajú (resp. by mohli vyvolať) taký stav, ktorý vyžaduje aktivity smerujúce k redukcii alebo k odstráneniu nerovnováhy a napätia tohto systému.*“

³ Kriminálna aktivita je vždy určitou skutočnosťou. Tá sa stala alebo nestala. Predstavuje určitý systém konania a správania, postupov osôb v príčinnej, miestnej, časovej či inej súvislosti, a to pred spáchaním protispoločenskej udalosti, v jej priebehu a po spáchaní. Využitím charakterizujúcich parametrov, ktoré vyplývajú z jej kvantitatívnych a kvalitatívnych vlastností, je možné určiť jej individuálnosť. Aj touto skutočnosťou je zvyčajne, že kriminálna aktivita je poznateľný objekt.

⁴ ERNEKER, J., PORADA, V. a kol. Poznávaní potrieb a transfer vedeckých poznatkov do policejní praxe, Policejní akademie, ČR, Praha 2006, ISBN 80-7251-217-X, s. 94.: „*Vedecká teória je základňou, ktorá stanovuje, čo je problém a aký je spôsob jeho riešenia a aké je kritérium jeho vyriešenia. Každá teória taktiež vo všeobecných rysoch determinuje svoju experimentálnu sféru. V danom smere, ak je úlohou policajných vied nachádzať jazyk pre vyjadrenie a interpretáciu toho, čo sa teraz deje v policajnej praxi, je zároveň jej úlohou aj poskytnúť toto zistené poznanie v súlade s potrebami policajnej praxe. Pojem policajná prax je natoľko frekventovaný a evidentný, že skoro vôbec nie je hľadaná odpoveď na otázku: „Čo je vlastne policajná prax?“ Všeobecne sa predpokladá, že policajná prax je to, čo robia policajno-bezpečnostné orgány pri výkone svojej profesie a čo stojí v protiklade k teórii. „Policajná prax je súhrnom policajného konania. Je to komplex cieľavedomej činnosti všetkých jej zložiek, smerujúcich k zabezpečeniu zákonom stanovených úloh, ktoré polícia v spoločnosti plní.*“

republiky, zovšeobecnením vypracovať metodiky postupu pri ich poznávaní, participovať pri vypracovaní prognóz ich vývoja a pod.

Týmto atribútom sú prispôsobené úlohy a metódy výskumu. Napríklad pri poznávaní aktivít kriminálnych skupín **objektom výskumu** sú:

- ✓ princípy a okolnosti vzniku kriminálnych skupín – čas; situácie; postupy – spoločenie, zoskupenie; zakladajúce subjekty,
- ✓ funkčná existencia – čas latencie, príčiny a podmienky latencie, expanzia – počet kriminálnych subjektov – stále účasti, externisti – jednorazoví, použítí vo viacerých kriminálnych aktivitách, ich získavanie,
- ✓ identifikácia vnútorných interakcií v skupine – hierarchia, privilégia, povinnosti,
- ✓ interakcia skupiny s okolím (*vnútroštátne, medzinárodné*) – na etniká; lobbing vo vzťahu k občanom, politikom, novinárom; korupcia – vo vzťahu k policajtom, prokurátorom, advokátom...
- ✓ motívy kriminálnych subjektov – vnútorná „emocionálna“ pohnútka subjektu (*individuálnosť*) pri vstupe do skupiny (*eventuálna transformácia motívov*), vyskytujúce sa v systéme iných kriminálnych aktivitách,
- ✓ ciele kriminálnych aktivít – čo sa má dosiahnuť; – pretože chce dosiahnuť – zisk, zabezpečiť ochranu skupiny,
- ✓ účel kriminálnych aktivít – prečo sú vykonávané – preto, aby: utajil systém organizácie a riadenia; vykonal transformáciu príjmu (*jeho legalizáciou*) na zisk; odstránil konkurenciu, svedkov; zabezpečil realizáciu kriminálnych aktivít,
- ✓ realizované postupy – kriminálne (*tretný čin*); legálne, za situácií – objektívne existujúce a účelovo vytvorené; poškodení, obeť,
- ✓ komunikácia – pred spáchaním tretného činu, v priebehu páchania, po spáchaní tretného činu, – existencia, smer, frekvencia, obsah, a pod.
- ✓ dôvody zániku – ukončenie, rozpad,
- ✓ dôvody a systém rozloženie – kontinuita aktivít v novovzniknutých kriminálnych skupinách a ich funkcionalita a pod.

Uvedené súbory prvkov sú poznávané (*skúmané a vysvetľované*) v konkrétnom čase a priestore (*vnútroštátne, medzinárodné*).

Predmetom aplikovaných výskumov sú procesy realizované v systéme policajného konania, osobitne realizácia kriminálno-policajných činností (*menej frekventovane správno-policajných činností*). Osobitnú pozornosť zameriavame na skúmanie realizovaných procesov, pre ktoré sú typické – východisko, realizácia, výstup (*výsledok, efekt, pridaná hodnota, zodpovednosť*), determinanty a logistika:

- ✓ operatívno-poznávací činnosti (odhaľovanie tretných činov a zisťovanie ich páchatel'ov – výstup – výsledok, efekt, napríklad utajovanie, adekvátne využitie právnych a inštitucionálnych kompetencií, prístup k presadzovaniu zodpovednosti a pod.);
- ✓ vyšetrovania (priebeh dokazovania, výstup, akceptácia, komunikácia, koordinácia a pod.)

Metódy výskumu:

- obsahové analýzy dokumentov (správ, hlásení, informácií, a iné), v ktorých sú spracované informácie o aktivitách kriminálnych skupín, resp. v ktorých sú hodnotené postupy pri ich poznávaní;
- kauzálne analýzy – vyšetrovacie a operatívne spisy, v ktorých sú fixované postupy pri poznávaní aktivít kriminálnych skupín;
- dotazník (*napríklad poslucháči, ktorí externe študujú na Akadémii PZ v Bratislave, občania, iní respondenti*),
- riadené rozhovory – špecialisti z radov príslušníkov PZ (*aj zo zahraničia*), prokurátori,
- riadené rozhovory – osoby s kriminálnou skúsenosťou;
- riadené rozhovory – občania,
- riadené rozhovory – odsúdení vo výkone nepodmienečného trestu odňatia slobody (*doposiaľ sme tento postup nevyužili, z našej strany je tento postup v štádiu pokusu, prípravy*),
- štatistické analýzy kriminálnych aktivít – štandardné, neštandardné – výstupy a iné.

Dá sa povedať, že nielen výsledky našej vedeckej práce, ale aj naše prístupy sú využívané priamo príslušníkmi policajnej praxe pri riešení konkrétnych operatívnych situácií na úseku poznávania aktivít kriminálnych skupín.⁵ Na základe tohto poznania činnosť príslušníkov vykazuje vyššiu úroveň cieľavedomosti a účinnosti. Je to aj preto, lebo má svoju konkrétnu štruktúru a je možné ju organizovať a riadiť a využitím celej plejády kritérií aj hodnotiť.

Za osobitne dôležité je možné označiť, že nami zovšeobecnené postupy, ktoré súvisia s poznávaním aktivít kriminálnych skupín, sú čoraz častejšie využívané policajnou praxou. Ide najmä o odhaľovanie a identifikovanie aktivít kriminálnych skupín a iné policajné procesy.

2 K charakteristike bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike (rok 2010)

Z výsledkov analýzy bezpečnostnej situácie Slovenskej republiky je zrejmé, že aktivity kriminálnych skupín v Slovenskej republike naďalej charakterizuje najmä regionálna pôsobnosť. Medzinárodný prvok, ktorý súvisel s druhom páchanej trestnej činnosti, bol čoraz častejšie využívaný kriminálnymi skupinami pri páchaní najmä trestnej činnosti v ekonomike (ekonomickej a finančnej kriminality, kriminálnej ekonomiky).⁶

Štátne a verejné financie sú jedným z najdôležitejších objektov, na ktoré orientujú svoje útoky subjekty kriminálnych skupín. Z výsledkov analýzy bezpečnostnej situácie je zrejmé, že zločinecké a organizované skupiny (kriminálne skupiny) sa zameriavajú na páchanie finančne výnosnejšej a zároveň aj menej riskantnej trestnej činnosti v ekonomike – daňové a úverové podvody, nadmerné odpočty dane z pridanej hodnoty – a drogovej trestnej činnosti. Spoločenskú závažnosť týchto aktivít zvyčajne ovplyvňuje a vyvíjanie korupčného vplyvu na všetkých úrovniach štátnej správy a samosprávy (a to v závislosti od ich sily a vplyvu).

V roku 2010 boli zaznamenané výraznejšie aktivity a vyššia agresivita subjektov kriminálnych skupín pri získavaní podielov v obchodných spoločnostiach a pri vymáhaní

⁵ TUMA, M. Metódy výchovy a vzdelávania dospelých, Encyklopédia osvetových pracovníkov, Obzor, Bratislava 1987, s. 29.: „Prístup sa od metódy odlišuje tým, že je všeobecnejší, menej presný, obsahuje najvšeobecnejšie princípy a nemusí sa viazať iba na jednu metódu.“

⁶ Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky Prezídium Policajného zboru: Správa o bezpečnostnej situácii v Slovenskej republike za rok 2010, PPZ-VP130/2011/10.2.2011.

pohľadov, v niektorých prípadoch aj fiktívnych. V oblasti finančnej kriminality preverovanej Policajným zborom bolo zistené väčšie množstvo daňových trestných činov spáchaných predovšetkým formou nezákonného uplatňovania nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty. Pri páchaní tejto trestnej činnosti aktivity vyvíjali domáce kriminálne skupiny, ktoré boli tvorené osobami slovenskej národnosti a v regióne južného Slovenska aj osobami maďarskej národnosti. Dve zločinecké a dve organizované skupiny charakterizovala etnická príslušnosť ich členov (albánsky pôvod, kaukazské etniká), ktorá bola zárukou ich vysokej súdržnosti a faktorom výrazne sťažujúcim získavanie informácií o ich nezákonnej činnosti a členoch skupín.

Policajný zbor monitoroval kriminálne skupiny, ktoré sa zaoberali drogovou, ekonomickou, resp. finančnou trestnou činnosťou a obchodovaním s ľuďmi. Dve organizované skupiny sa zameriavali prevažne na násilnú trestnú činnosť. Niektoré kriminálne skupiny boli aktivitami príslušníkov PZ rozložené, časť z nich sa transformovala do nových skupín. Vyšetrovanie organizovanej skupiny tzv. „bytovej“, resp. „pozemkovej mafie“ v súvislosti s podvodným získavaním a predajom pozemkov a nehnuteľností viedlo k vzneseniu obvinenia v ďalších desiatich prípadoch voči 24 osobám.

V oblasti *obchodovania s ľuďmi* pokračoval stúpajúci trend odhalených prípadov. V niekoľkých prípadoch sa vyskytla kombinácia sexuálneho a pracovného vykorisťovania. Cieľovou krajinou obetí pracovného vykorisťovania bola najmä Veľká Británia, pri sexuálnom vykorisťovaní Nemecko, Maďarsko, Slovinsko a Veľká Británia. Vo vzťahu k obchodovaniu s ľuďmi s cieľom sexuálneho vykorisťovania Slovenská republika zostala krajinou pôvodu obetí, v menšej miere tranzitnou krajinou najmä pre obeť z Ukrajiny, Rumunska, Bulharska a z iných ekonomicky slabších krajín. V trestnom konaní bola trestná činnosť obchodovania s ľuďmi spravidla kvalifikovaná ako kupliarstvo, prípadne v súbehu s ohrozovaním mravnosti, sexuálnym zneužívaním alebo sexuálnym násilím.

Organizované skupiny, ktorých subjekty boli často rómskeho etnika, podvodnými konaniami naviedli obeť na prácu v zahraničí najmä vo Veľkej Británii a za použitia rôznych foriem donútenia ich zamestnali na výkon prác – poľnohospodárstvo, mäso spracujúci priemysel a pod. V súbehu s trestným činom obchodovania s ľuďmi s cieľom pracovného vykorisťovania sa ako nový trend objavila trestná činnosť – podvod, konkrétne išlo o zneužívanie sociálneho systému Veľkej Británie.

V oblasti *drogovej kriminality* možno konštatovať, že najrozšírenejšou a najužívanejšou drogou bola marihuana, najmä z dôvodu jej cenovej dostupnosti. S cieľom získať kvalitnejšiu a účinnú látku a niekoľkonásobnú úrodu do roka bola pestovaná predovšetkým vo vnútorných priestoroch – indoorovo, hydroponným spôsobom. Pokračoval trend pestovania marihuany osobami vietnamského etnika, ktoré svoje nezákonné aktivity súvisiace s budovaním laboratórií a pestovaním marihuany zastrešovali oficiálnymi aktivitami firmy. Takmer celá produkcia takto vypestovanej marihuany bola určená pre zahraničný trh.

Stúpajúcu tendenciu má záujem o metamfetamín – pervitín, ktorý je druhou najzneužívanejšou omamnou látkou na slovenskom drogovom trhu. Zdrojom prekurzora na výrobu pervitínu, pseudoefedrínu, efedrínu boli voľne predajné lieky ako Modafen, Nurofen, Disophrol, pričom v tejto súvislosti bola zistená vedomá spolupráca lekárnikov.

Obchodovanie s heroínom a kokaínom bolo naďalej kontrolované najmä kriminálnymi skupinami tvorenými príslušníkmi balkánskeho etnika s väzbami na skupiny v Južnej Amerike a Karibiku. Dovoz bol zabezpečovaný po južnej vetve Balkánskej cesty a distribúcia sa uskutočňovala slovenskými občanmi, najmä rómskeho etnika formou tzv. „mŕtvych schránok“, pričom dileri využívali prítomnosť psov na sťaženie vyhľadania drogy služobným psom. Hlavnými oblasťami predaja heroínu v Slovenskej republike zostali Bratislava, Sereď a okolie.

Na úseku ochrany pred *legalizáciou príjmov z trestnej činnosti* v zmysle zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu prijímala spravodajská jednotka finančnej polície hlásenia o neobvyklých obchodných operáciách od povinných osôb, analyzovala ich a po preverení a vyhodnotení poskytovala informácie z hlásení doplnené o výsledky vlastných previerok vecne a miestne príslušným operatívnym službám Policajného zboru, orgánom činným v trestnom konaní, správcom dane alebo zahraničným policiám. V roku 2010 bolo prijatých spolu 2 470 hlásení o neobvyklých obchodných operáciách v celkovej výške 8 105,9 mil. eur. Oproti roku 2009 bol zaznamenaný nárast prípadov, keď sa okrem vyšetrovania uvedeného trestného činu, pričom išlo najmä o internetové podvody alebo phishing, zabezpečovali aj dôkazy vo vzťahu k legalizácii príjmov z trestnej činnosti získaných z takéhoto trestného činu. V uvedených prípadoch phishingu však išlo o menšie sumy, rádovo 5 až 10 tis. eur. V prípadoch internetových podvodov bola zaznamenaná maximálna výška škody cca 600.000 eur.

Nelegálna migrácia cudzincov na území SR medziročne klesá. V porovnaní s rokom 2009 klesla nelegálna migrácia na území SR o 17,3 %. Celková zaznamenaná nelegálna migrácia na území SR sa vyznačuje sezónnosťou. Na prelome rokov bolo zaznamenané nižšie množstvo migrantov ako v ostatnom období roka.

Najvýznamnejšou zmenou v roku 2010 bol prudký nárast podielu Somáľčanov na celkovej nelegálnej migrácii – 10,2 %. Tí sa pred rokom 2010 v štatistikách nelegálnej migrácie skoro vôbec nevyskytovali. Okrem toho bol zaznamenaný výrazný nárast podielu Afgancov a výrazný pokles podielu Pakistancov.

Prevádzackými skupinami a prevádzачmi boli organizované nelegálne prekročenia štátnej hranice, pričom zo zločinu prevádzачstva bolo podozrivých 147 osôb, z toho proti 81 osobám bolo vznesené obvinenie. V porovnaní s predchádzajúcim rokom aj tu vidno pokles, pretože v roku 2009 bolo z prevádzачstva podozrivých 150 osôb, z toho proti 92 osobám bolo vznesené obvinenie.

Cudzinci na vstup na územie Slovenskej republiky, a teda aj Schengenského priestoru, používali falošné, pozmenené alebo cudzie cestovné doklady, víza alebo povolenia na pobyt. Prípadne na získanie víz alebo povolení na pobyt použili falošné podporné doklady, ktorými deklarovali účel pobytu. Zdanlivo legálne vstupujúci cudzinci sa po svojom príchode na územie Slovenskej republiky často stávali samotnými páchatel'mi ďalšej trestnej činnosti – pestovanie marihuany alebo obeťami trestnej činnosti – obchodovanie s ľuďmi.

3 Črty aktivít kriminálnych skupín

Výsledky poznania z aplikovaného výskumu potvrdzujú, že zložitost' poznania kriminálnych aktivít v spoločnosti kladie aj na operatívnych pracovníkov polície vážne úlohy, náročné spôsoby ich riešenia a konkrétnu zodpovednosť. Základom každej ľudskej činnosti je poznanie. Ide o proces, ktorého cieľom je získanie pravdivej predstavy o tomto objekte. Prejavuje sa v určitom vzťahu subjektu k objektu poznania. V procese stanovenia a rozvoja tohto vzťahu si subjekt poznávaný objekt osvojuje, získava o ňom potrebné informácie. Ich obsah a rozsah závisí od konkrétnych úloh poznania, použitých metód a prostriedkov, ktoré sú v konkrétnej forme aplikované. Podstatou procesu poznania je odraz objektívnej reality, ktorého identitu je možné vymedziť jeho vlastnosťami, ktoré sú charakterizované konkrétnou špecifickou informačnou hodnotou.⁷ Prax permanentne

⁷ Pojem poznanie je mnohovýznamový a býva používaný v rôznych odlišných až protikladných významoch. V ďalšej časti pojem „*poznanie*“ budeme využívať na označenie výsledkov i procesu poznávania.

potvrďuje, že charakter objektov, predovšetkým ich prejavy, výrazne determinujú dosahovanú hodnotu informačných výstupov z poznávacích činností, ktoré sú aplikované v systéme policajného konania.

Prax potvrďuje, že správne vymedzeným, cieľavedomým a tvorivým aplikovaním systémového prístupu sa vytvárajú predpoklady, ktorými je možné prispieť k objektivizácii poznania **funkcionality systému aktivít kriminálnych skupín**. Zjednodušene povedané, funkcionalita (*funkčnosť*) systému aktivít kriminálnych skupín je dominantne vyjadrená reálnymi kriminálnymi potrebami, špecifickými úlohami, koordinovaným a systematickým plnením kriminálnych cieľov a dosahovanými kriminálnymi produktmi. **Funkcionalita** je jednou z kategórií, ktorou je možné zvýrazniť špecifické parametre **systému** aktivít kriminálnych skupín. V aplikácii na poznanie konkrétnej kriminálnej skupiny tieto skutočnosti je možné využiť pri určovaní jej:

- dispozičnej logistiky, predstavuje: vstup – organizačné zabezpečenie, (*napríklad personálne, materiálno-technické, ekonomické, informačné predpoklady a iné*); organizáciu a riadenie (*aj kontrolu, postup pri zoskupovaní*); realizáciu kriminálneho príjmu;
- racionality pri páchaní a zakrývaní trestnej činnosti: predstavuje – zdôvodňovanie existujúcich a vytváraných jednotlivých prvkov v tomto systéme (*zdôvodniť ciele a účel aplikácie jednotlivých aktivít, zapájanie do kriminálnych aktivít*),
- účinnosti a efektivity, predstavuje – výstup (*napríklad dosahované príjmy z trestnej činnosti a ich následná transformácia do ziskov; koordinácia s inými kriminálnymi skupinami, prepojenie na politické, ekonomické, resp. verejné sféry; komunikácie s verejnosťou a pod.*),
- akceptácie dosahovaných ziskov, predstavuje rozdelenie ziskov v skupine; predovšetkým ich akceptáciu zo strany oficiálnej a kriminálnej konkurencie a spoločnosti,
- ďalšieho rozvoja, predstavuje ďalšiu expanziu; v jej systéme vznikajúce problémy, požiadavky a pod.

Dedukciou uvedeného je možné vysloviť záver, že kriminálne skupiny sú účelovo vytvorené a fungujúce organizačné jednotky. Ich vznik je podmienený akceptáciou rozhodnutia konkrétnych subjektov (*viac ako dvoch*), že pri dosahovaní stanovených cieľov (*vo väčšine prípadov za určitých podmienok*) budú vyvíjať kriminálne aktivity. Pri vytváraní kriminálnych skupín a následne na ich funkcionalitu pôsobí celý rad faktorov (*determinantov*). Zovšeobecnením je možné vysloviť záver, že ich spoločným menovateľom sú princípy, ktoré sú akceptované pri ich vzniku, existencii a zániku. V každom prípade tieto princípy sú prepojené na konkrétne cieľavedome aplikované aktivity, ktoré je možné kvantitatívne a kvalitatívne informačne skúmať a hodnotiť a účelovo kvalifikovať. Rešpektujúc uvedené, je možné kriminálne skupiny kvalifikovane roztriediť do nasledujúcich kategórií: - **organizované, zločinecké, teroristické a extrémistické**.

Rešpektujúc vytýčené ciele tejto štúdie v ďalšej časti sme svoju pozornosť účelovo zamerali len na **charakteristiku organizovaných a zločineckých skupín**.

3. 1 Črty aktivít organizovaných kriminálnych skupín

Organizované kriminálne skupiny vznikajú a fungujú na **princípe spolčenia**. Aktivity (*činnosť*) spájané so spolčovaním nemôžu vykazovať prejav spontánnosti (*napríklad zhluknutie, vytvorenie davu a pod.*). Iniciatíva spájaná so spolčením je vygenerovaná konkrétnym subjektom, ktorý za určitých podmienok účelovo motivuje ďalšie subjekty (*jemu*

známe) k páchaniu konkrétnej trestnej činnosti. Postavenie subjektov v skupine (*viac ako dva*) je rovnocenné. Schematický je ho možné charakterizovať v **horizontálnej rovine**. Uvedená realita je pomerne frekventovane registrovaná pri del'be príjmov z trestných činov (*toto pravidlo v mnohých prípadoch nie je možné aplikovať na výnosy*). Naproti tomu nižšia frekvencia je registrovaná pri samotnom organizovaní a následnom páchaní ďalších trestných činov. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že pri organizovaných skupinách nie je registrovaná špecifická expanzia, a to ani z pohľadu ich pôsobenia, ani z hľadiska cieľavedomého a systematického rozširovania jednotlivých pozícií v týchto systémoch.

Kvantitatívnu a kvalitatívnu úroveň interakčných vzťahov medzi subjektmi organizovaných skupín je možné označiť za ich ďalší špecifický znak. Prejavy tohto špecifického znaku sú evidentné najmä pri absencii spoločne realizovaných legálnych aktivít. Podobné stanovisko je možné vysloviť aj zo záverov skúmania ich „*súkromných*“ kriminálnych aktivít. V praxi sú registrované prípady, v ktorých subjekty organizovaných skupín páchajú trestné činy individuálne, resp. v spolupáchateľstve s ďalšími subjektmi, ktoré nie sú spolčené v pôvodnej kriminálnej skupine a pod.

Pri hodnotení interakčných vzťahov v procese aplikácie aktivít organizovaných skupín, ktoré vznikajú a rozvíjajú sa, je potrebné skúmať aj otázky súvisiace s ich utajovaním. V danej súvislosti je nutné si uvedomiť, že existuje celý rad dôvodov, že väzby medzi jednotlivými subjektmi v tomto systéme nie sú pevné. Táto skutočnosť je vyvolaná predovšetkým tým, že v systéme aktivít organizovaných skupín tieto väzby nie sú špeciálne upevňované. Toto konštatovanie uvádzame aj napriek tomu, že v praxi sú registrované prípady, v ktorých členovia organizovaných skupín spáchaním vraždy sa fyzicky likvidujú. Motívy, účel a ciele týchto vrážd súvisia s obavou, že pri dokazovaní najmä spoločensky závažných zločinov budú ich spolupáchatelia vystupovať v role svedka. Ďalší nie menej frekventovaný motív týchto vrážd súvisí s pomstou, a to najmä po nedodržaní vzájomných dohôd medzi spoločníkmi organizovanej kriminálnej skupiny a pod. Z pohľadu poznávania aktivít kriminálnych skupín práve tieto skutočnosti úzko súvisia s presadzovaním špecifickej, konkrétnej kriminálnej orientácie, ktorá je determinovaná dispozíciou kriminálnych skúseností subjektov v týchto skupinách.

Za dôležité považujeme uviesť, že identita vzťahov medzi jednotlivými subjektmi organizovanej skupiny v kriminálnom prostredí je vo väčšine prípadov známa. Je to predovšetkým v tých skupinách, ktoré páchajú spoločensky závažnú trestnú činnosť, najmä obzvlášť závažné zločiny (*následok, dlhodobé páchané, typický modus operandi, vznik a prejavy kriminálnej skúsenosti, vydieranie zo strany subjektov z kriminálneho prostredia a pod.*). V procese výskumu sme zistili, že práve táto realita, z hľadiska kvalitatívneho rozvoja systému organizácie a riadenia organizovanej skupiny plnila funkciu determinantu pri jeho transformácii do formy zločineckej skupiny (*resp. individuálne ich subjektov*).

Z tohto poznania vyplýva, že v procesoch odhaľovania (resp. identifikácie) aktivít organizovaných skupín je možné využiť rôzne objekty, ich identitu môžu určovať aj uvádzané zložky prejavu. Napríklad na základe ich vonkajších vlastností je možné identifikovať ich javovú podstatu a vnútorné vlastnosti, ktoré je možné využiť pri identifikovaní ich podstaty a pod. Za mimoriadne dôležité považujeme, že pri určovaní identity organizovanej skupiny (*realizáciou procesov kriminálno-polícajných činností*) je možné frekventovane využívať poznanie z kriminálneho prostredia (*mimo skupiny*).

3. 2 Systém organizácie a riadenia zločineckej skupiny

Zločinecké skupiny vznikajú a fungujú na **princípe zoskupovania**. Pri identifikovaní objektov aktivít kriminálnych skupín je potrebné spájať uvedený princíp s konkrétnou

činnosťou **minimálne troch subjektov**, pričom jeden z nich má **dominantnú rolu (pozíciu)**. Tú účelovo využíva pri zoskupovaní ďalších subjektov do formy **štruktúrovanej** kriminálnej skupiny. Z uvedeného vyplýva, že za špecifické, typické pre zločineckú skupinu je možné označiť konanie, v ktorom konkrétny subjekt účelovo, direktívnou diverzifikáciou funkcií jednotlivých subjektov zoskupuje štruktúrovaný systém organizácie a riadenia kriminálnej skupiny.

Zjednodušene povedané, kto zoskupuje subjekty do kriminálnej skupiny, sleduje určitý cieľ, ktorý chce týmto účelovým konaním dosiahnuť. Prax potvrdzuje, že táto skutočnosť pri poznávaní aktivít kriminálnych skupín je relevantná. V procese identifikovania objektov systému zločineckých skupín od cieľa zoskupovania treba odlišovať účel tohto druhu konania.

Cieľom zoskupovania je želaný stav – napríklad dosahovanie ziskov.

Účelom (*zmyslom*) zoskupovania je dosiahnuť tento želaný stav – vytváranie zločineckej skupiny.

Kým na cieľ zoskupovania sa pýtame slovami: „*Čo chcel subjekt zoskupovaním dosiahnuť?*“, na účel zoskupovania sa pýtame slovami: „*Prečo sa na toto konanie podujal?*“ Zoskupovanie je teda súborom aktivít nielen cieľavedomým, ale aj účelovým, je prostriedkom pri vytváraní zločineckej skupiny. Aplikovaná obsahová diferenciacia významu týchto entít je mimoriadne dôležitá pri aplikácii identifikácie (*špecifickom druhu poznávania*) aktivít kriminálnych skupín.

Obsah účelu zoskupovania sa ozrejní ešte lepšie, ak porovnáme **motív zoskupovania a účel zoskupovania**. Podľa nášho výkladu je motívom nespokojnosť s prítomným stavom, účelom odstránenia tohto stavu a dosiahnutie želaného budúceho stavu. Aj na motív, aj na účel sa pýtame „*prečo?*“, lenže pri motíve odpovedáme „*preto, lebo*“ a pri účele zase „*preto, aby*“. Napríklad subjekt zoskupuje preto, lebo je nespokojný so svojím spoločenským statusom, a preto účelovo vytvára štruktúrovanú zločineckú skupinu, v ktorej tento status dosiahne. Iným motívom je u neho absencia finančnej mobility, účelom je vytváranie predpokladov na dosiahnutie želanej finančnej mobility.⁸

I keď sa motív a účel takto spolu zúčastňujú na odôvodnení zoskupovania, vzťah zoskupovania k týmto dvom komponentom jeho odôvodnenia je nerovnaký. Zoskupovanie (*objekt – súbor aktivít*) je prostriedkom na zánik motívu a na realizovanie účelu. Súbor týchto aktivít (*zoskupovanie*) je mostom medzi motívom a dosiahnutím účelu. Nespokojnosť, ktorá zoskupovanie vyvolala, zaniká tým, že sa ním odstraňuje, dosiahnutie želaného stavu vzniká tým, že sa ním tento stav realizuje. Pri akceptácii procesuálnom systéme poznávania objektov systému aktivít kriminálnych skupín metódami a prostriedkami OPC ukazuje sa, že tieto úvahy sú mimoriadne významné. Analogicky je ich možné využiť aj pri ich skúmaní v jednotlivých systémových kriminálnych charakteristikách trestných činov, ktoré tvoria eminentnú súčasť aktivít zločineckej skupiny (*napríklad legalizácia príjmov z trestnej činnosti*).

Z uvedených charakteristík vyplýva, že aktivity zločineckých kriminálnych skupín je možné poznávať ako systém samostatných, avšak vzájomne účelovo zladených, logicky na seba nadväzujúcich a dopĺňajúcich sa legálnych a nelegálnych účelových činností, ktorými dosahujú jej jednotlivé subjekty stanovený spoločný cieľ.

⁸ HATALA, V. *Motív a trestný čin*, Bratislava IURA EDITION, 2003, ISBN 80-89047-69-6

Podľa názoru odborníkov zločinecké skupiny majú rozdielne štruktúry. Z kriminálneho hľadiska majú rôzne zameranie, používajú určitý modus operandi a pod.⁹ Subjekty zločineckých skupín paralelne s legálnou činnosťou realizujú nelegálnu činnosť. Aj z uvedeného dôvodu realizácia aktivít kriminálnych skupín vyžaduje značný stupeň kooperácie a organizácie, aby ich subjekty mohli „úspešne“ poskytovať zákonom nepovolené služby a tovar. Podobne ako každá podnikateľská činnosť i tento typ „podnikania“ vyžaduje podnikateľskú schopnosť, značnú špecializáciu a schopnosť koordinovať. „Podnikanie“ tohto typu má rôznu štruktúru, silu, veľkosť, teritoriálnu pôsobnosť, rozsah a pestrosť činností. Spoločným rysom aktivít, ktoré realizujú zločinecké skupiny je to, že ich členovia sú účastníkmi neregulovaných foriem permanentne **expandujúceho kriminálneho podnikania**, napríklad s protizákonnými produktmi a službami (*pašovanie, obchod s drogami, obchod s ľuďmi, prostitúcia a iné*). Rovnako ako iné subjekty, ktoré realizujú určitú činnosť, je ich dominantným cieľom vykázať zisk (*výnos*), a preto sú zapojené do širokého spektra aktivít (*napríklad aj do legálnej ekonomiky*). Uvedená skutočnosť, obligatórna permanentná expanzia kriminálnych aktivít subjektov zločineckej skupiny sú mimoriadne dôležité pri ich operatívnom a strategickom poznávaní.

V genéze svojho vývoja zločinecké skupiny inovujú svoje **štruktúry** v súlade s potrebami, ktoré vyplývajú z druhu ich aktivít a technologickými možnosťami, ktoré ponúka súčasná industriálna – komunikačná spoločnosť. Aj napriek tomu, že pri posudzovaní týchto štruktúr nie je možné povedať, že by išlo o tzv. „čisté štruktúry“, ako ich poznáme z ekonomickej literatúry (*napríklad projektové štruktúry, fraktalizácia, améby, procesné štruktúry, sieťové organizácie, virtuálne organizácie a pod.*) ich poznávanie je dôležité. Predovšetkým je to tak preto, lebo kriminálne subjekty využívajú niektoré prvky uvedených organizačných jednotiek pri dosahovaní svojich cieľov, a to v určitom čase a teritóriu. Z praktických skúseností je zrejmé, že najfrekvencovanejšie sú využívané štruktúry typu „**sieťových organizácií**“. Ich organizačné jednotky, podobne ako je to v legálnych ekonomických organizáciách (*spojenie malých výrobcov, napríklad v podobe družstiev*), sledujú spoločné záujmy, pôsobia ako koncentrovaná sila vo vzťahu k odberateľom, dodávateľom a využívajú spoločné distribučné siete a pod.¹⁰ Pomerne často sa sieťové kriminálne organizácie od legálnych odlišujú tým, že vznikajú rozčlenením už fungujúcej organizácie na zdanlivo samostatné celky a následným permanentným neustálym zdrojom ďalších organizačných buniek (*uzlov, celkov – väzby medzi centrom Bratislavy a regiónmi a pod.*).

Násilie predstavuje prostriedok, ktorým sa udržiava vnútorný poriadok a disciplína medzi subjektmi zločineckej skupiny.

Korupcia sa používa na vytvorenie vhodného prostredia, v ktorom zločinecké skupiny môžu pomerne bezrestne realizovať svoje aktivity. Korupcia môže mať rôzny dosah, od poskytovania úplatkov nižším úradníkom s cieľom, aby kriminálne aktivity neboli oficiálne registrované, až po ponuky, ktoré v niektorých prípadoch motivujú vysokých vládných úradníkov, aby nechali týmto skupinám voľné pole pôsobnosti.

Zločinecké skupiny nielenže dodávajú **zákonom nepovolené výrobky a služby**, ale aj predovšetkým **rôznou trestnou činnosťou** (*napr. krádežami, lúpežami*) získavajú výrobky, s ktorými je zákonom povolené obchodovať. Aj týmto znakom sa odlišujú od iných subjektov, ktoré realizujú aktivity s cieľom dosiahnuť zisk.

⁹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*, Policie history, Praha 1999, str. 128., ISBN 80-902670-1-7

¹⁰ WEBER, J. a kol. *Management Základy - prosperita – globalizace*. Management Press, 1. vydání, Praha 2000, str.146, ISBN 80-7261-029-5

Dominantnou výhodou zločineckých skupín je, že ich existencia je utajená, latentná, pričom tento atribút je účelovo presadzovaný organizátormi, manažérmi, ako aj ostatnými členmi skupiny. Výnimku tvoria demonštratívne účelovo spáchané trestné činy, napríklad úkladné vraždy, poškodzovanie cudzej veci a iné.

Z výsledkov výskumu je zrejmé, že utajenie existencie zločineckých skupín je realizované navonok, ale v mnohých prípadoch aj vnútri ich organizácie. Zo skúmaných kriminálnych spisov vyplýva, že niektorí páchatelia nemali vedomosť, že trestný čin spáchali v spolupáchateľstve – ako členovia zločineckej skupiny. O tom sa dozvedeli až od orgánov činných v trestnom konaní (v *prípravnom konaní, resp. v konaní pred súdom*).

Jedným z rozhodujúcich problémov súvisiacich s ich odhaľovaním, resp. identifikovaním, je **latencia aktivít zločineckých skupín**. Kvantitatívnu a kvalitatívnu úroveň tohto druhu aktivít do určitej miery môže ovplyvniť aj činnosť príslušníkov polície.

V procese výskumu pri riešení úlohy, ktorá vyplýva z cieľov predkladanej štúdie, boli zisťované názory odborníkov z policajnej praxe na príčiny a podmienky, ktoré najvýraznejším spôsobom ovplyvňujú latentnosť aktivít zločineckých skupín. Cieľom skúmania tejto úlohy bola konfrontácia názorov, sekundárne porovnanie výsledkov výskumu, ktoré boli získané pri skúmaní príčin a podmienok, ktoré ovplyvňujú odhaľovanie a dokazovanie trestných činov, ktoré sú páchané subjektmi zločineckých skupín. Z dosiahnutých výsledkov je zrejmé, že odhaľovanie objektov aktivít zločineckých skupín prebieha za konfliktnej situácie, ktorá sťažuje zistenie samotnej existencie udalosti, trestného činu. Konfliktnú situáciu ovplyvňujú predovšetkým:

- rozpor medzi rozsahom, kvalitou aktivít, ktoré realizujú členovia skupín v procese páchania trestného činu v jeho jednotlivých štádiách, a aktivitami, ktoré môžu realizovať príslušníci polície zabezpečujúci úlohy na úseku odhaľovania, resp. identifikácie aktivít zločineckých skupín,
- právne vzťahy, ktoré vznikajú medzi členmi zločineckých skupín a príslušníkmi PZ, ktorí sa podieľajú na odhaľovaní (*identifikovaní*), a vymedzujú práva a povinnosti oboch strán pri realizácii trestnej činnosti,
- príslušníci PZ môžu plniť úlohy na úseku odhaľovania (*identifikácie*) len v súlade a v rozsahu, ktoré sú stanovené (*limitované*) v zákone; uvedené limity sú známe subjektom trestných činov,
- subjekty zločineckých skupín pri realizácii vytýčených cieľov žiadne zákony ani limity neuznávajú; ich aktivity sú utajované nielen pred verejnosťou, ale aj pred príslušníkmi polície (*okrem nepísaných zákonov skupiny*),
- subjekty zločineckých skupín vyvíjajú kriminálne aktivity v čase a priestore, v ktorom sa nenachádzajú pracovníci zabezpečujúci odhaľovanie kriminality,
- pri riešení úloh, ktoré sú spojené s odhaľovaním (*identifikáciou*) aktivít zločineckých skupín participujú (*priamo, resp. sprostredkované*) subjekty trestného činu;
- informácie o aktivitách príslušníkov polície vyvolávajú reakciu zo strany subjektov zločineckej skupiny, ktorej cieľom je utajiť odraz svojich aktivít, ktoré vykonali v procese páchania trestného činu, resp. paralyzovať aktivity príslušníkov polície,
- subjekty skupín v procese prípravy a páchania trestných činov využívajú stále častejšie a v širšom rozsahu vedecké poznatky a moderné technické prostriedky, nezriedka natoľko kvalitatívne nové, že im umožňujú páchať a účinne zastierať kriminálne aktivity, ktoré sú dosiaľ málo frekventovane aplikované, alebo sa dosiaľ vôbec nevyskytovali, markantným príkladom je kriminalita páchaná v ekonomike (*na kapitálovom trhu, využitím modernej*

výpočtovej techniky – počítačová kriminalita), o ktorej odborníci predpokladajú, že jej skutočný rozsah značne prevyšuje počet odhalených a stíhaných skutkov,

- rast profesionálnej úrovne páchatel'ov je zrejmý; zmeny v samotnom spôsobe páchania trestných činov sú mnohokrát dôsledkom vedecko-technického rozvoja, technických prostriedkov, ktoré zločinecké skupiny využívajú na páchanie trestnej činnosti (*dopravné prostriedky, spojovacie prostriedky, kopírovacie zariadenia, výpočtová technika a iné*),
- profesionálna úroveň členov zločineckých skupín sa premieta aj v samotnej racionalizácii organizácie a riadenia v procese nimi páchanej a zakrývanej trestnej činnosti,
- vzhľadom na miesto, čas, resp. kde a kedy dochádza k trestnej činnosti, a na subjekty pri tejto trestnej činnosti neexistujú svedkovia; uvedenú situáciu subjekty zločineckých skupín mnohokrát ovplyvňujú tým, že do trestnej činnosti veľmi cieľavedome a systematicky zapájajú ďalšie osoby – potenciálnych svedkov, ktorých predovšetkým korupciou dostávajú do určitej závislosti – napríklad vydieraním, hrubým nátlakom, podplácaním a pod.,
- do kriminálnych aktivít zapájajú „stáli“ členovia zločineckých skupín aj iné subjekty – firmy, organizácie (*aj v zahraničí*), čím výrazne sťažujú odhalenie a následne dokumentovanie trestnej činnosti, využívajú korupciu ako prostriedok na presadenie svojich zámerov, napríklad na zabránenie realizovania objektívnej kontroly, resp. samotného procesu odhaľovania trestnej činnosti, a to aj zo strany príslušníkov Policajného zboru a pod.

Rešpektujúc potreby a ciele poznávania objektov aktivít zločineckých skupín je potrebné si uvedomiť, že ich utajovanie je nielen špecifický atribút tohto systému, ale aj konkrétna špecifická forma konania konkrétnych subjektov, identifikačný objekt (*jeho prejavy navonok*). Z dokumentovaných výsledkov je tiež zrejmé, že čas latencie aktivít kriminálnych skupín do značnej miery ovplyvňuje aj aktivita príslušníkov PZ, ktorá závisí od včasného odhaľovania a identifikácie existencie týchto aktivít, ich povahy, vyspelosti páchatel'ov a ich schopnosti zahadzovať trestnú činnosť a pod. Taktiež je možné konštatovať, že odhalenie latentných trestných činov, na ktorých sa podieľajú členovia kriminálnych skupín, často závisí od určitého cieľavedomého zamerania príslušníkov PZ na konkrétnu oblasť kriminality. To je predovšetkým „*vyprovokované*“ poznaním konkrétneho spôsobu páchania trestného činu členmi kriminálnej skupiny (*metodická pomôcka, dlhoročné praktické skúsenosti, úspešná realizácia prípadov kolegom a pod.*).

Za ďalší osobitný, špecifický objekt identifikácie pri poznávaní aktivít kriminálnych skupín je možné označiť **legalizáciu príjmov z trestnej činnosti**. Je to tak preto, lebo tento objekt v systéme aktivít kriminálnych skupín má obligatórny charakter. Z ekonomického hľadiska je možné legalizáciu príjmov z trestnej činnosti charakterizovať ako súhrn najčastejšie obchodných operácií, ktorých základné prvky sú: **príjem, transfer, transformácia, transakcia a výsledok** – vo väčšine prípadov vo forme výnosu. Hodnota výnosu proti logike obchodného myslenia a bez ekonomického dôvodov je nižšia než príjem pred vykonaním týchto operácií. Tato skutočnosť je jeden z indikátorov legalizácie príjmov z trestnej činnosti, pretože pri bežnej obchodnej operácii je transakciou alebo vykonaním transferu, alebo transformáciou cena produktu z aktivity zvýšená. Podobné a v niektorých prvkoch páchatel'ov sú zhodné kriminálne aktivity spojené s financovaním terorizmu (*teroristických skupín*). V tejto súvislosti je vhodné rozlíšiť dve základné skupiny uvedených operácií, ktoré na jednej strane majú celý rad podobných prvkov v systéme kriminálnej aktivity a na druhej strane sú diametrálne odlišné. Rešpektovanie vedených skutočností je významné, a to aj pri samotnom postupe identifikácie kriminálnych aktivít, pri ktorých je potrebné skúmať a poznávať motívy, účel a sledované ciele, ktoré sú spájané s:

- legalizáciou príjmov z trestnej činnosti zločineckej skupiny,
- financovaním terorizmu, a to samotnou teroristickou skupinou (*organizáciou*).

Práve tieto skutočnosti zvyrazňujú vznikajúci a prehľbujúci sa antagonizmus medzi týmito kriminálnymi skupinami, a to najmä zo strany zločineckých skupín.

4 Spoločné vyšetrovacie medzinárodné tímy

Súčasná kvantitatívna a kvalitatívna úroveň kriminálnych aktivít, najmä medzinárodné pôsobenie organizovaných a zločineckých skupín v mnohých prípadoch vyžaduje aj realizáciu medzinárodných policajných protopatrení, ktorých realizátormi sú subjekty „spoločných vyšetrovacích tímov (Joint Investigation Teams). Rada Európskej únie v snahe zabezpečenia vysokej ochrany bezpečnosti a spravodlivosti pre svojich občanov prijala 13. júna 2002 Rámcové rozhodnutie Rady EÚ o spoločných vyšetrovacích tímoch (2002/465/SVV). **Spoločný vyšetrovací tím predstavuje na základe písomnej dohody dvoch alebo viacerých členských štátov kreovaný subjekt, ktorý má špecifické poslanie a jeho činnosť je časovo obmedzená.**

Spoločný vyšetrovací tím sa môže zriadiť najmä vtedy, keď:

- a) vyšetrovania trestných činov v členskom štáte vyžadujú zložité a náročné vyšetrovania, ktoré majú spojitosť s inými členskými štátmi;
- b) niekoľko členských štátov vedie vyšetrovania trestných činov, pri ktorých okolnosti prípadu vyžadujú koordinovaný spoločný postup v dotknutých členských štátoch.

Pri zriaďovaní, ako aj pri činnosti „spoločných vyšetrovacích tímov“ zohráva ústrednú úlohu EUROPOL a EUROJUST, teda inštitúcie, ktoré boli vytvorené, aby poskytovali podporu členským štátom EÚ v boji proti závažnej organizovanej cezhraničnej trestnej činnosti.

Tak, ako je to aj pri realizácii iných postupov, ktoré rešpektujú princípy kooperácie, aj v činnosti „spoločných vyšetrovacích tímov“ sú registrované pretrvávajúce rezervy. Ich existenciu determinuje celý rad faktorov. Z výsledkov nami realizovaného výskumu vyplýva, že dominantné postavenie medzi nimi zaujímajú:

- existujúce rozdiely – v systémoch trestnej justície (*jurisdikcie*), pri inštitucionálnom zabezpečení (postavenie, funkcie, kompetencie a pod.),
- chýbajú skúsenosti, (*je predpoklad, že z toho pramení obava o aplikáciu tejto formy kooperácie*),
- stále pretrvávajúca jazyková bariéra (v Slovenskej republike u niektorých manažérov nad 40 rokov),
- registrácia pretrvávajúcej „nezdravej“ konkurencie,
- izolovaný náhľad na riešenie problému,
- nedostatočná informovanosť o možnostiach kooperácie,
- nekoordinovanosť pri vytváraní a využívaní účelovo vytváraných informačných kapacít,
- absencia poznania o potenciálnom partnerovi kooperácie, osobné kontakty
- nezdravé sebavedomie,
- rovnocenné postavenie pri presadzovaní práva,
- byrokracia a pod.

Z aplikovaného výskumu je zrejmé, že pri riešení týchto problémov je vhodné sa zamerať na:

- rozvoj formálnej a neformálnej komunikácie, ktorej cieľom je vytváranie vzájomnej dôvery potrebnej na zabezpečenie medzinárodnej koordinácie,
- zabezpečenie obligatórnej komunikácie (čo je potrebné poznať),
- vytváranie predpokladov na zabezpečenie cieľavedomosti a systematickosti pri vytváraní informačnej kapacity o aktivitách kriminálnych skupín (najmä v predprípravnom konaní, pre vedeckú prácu),
- stanovenie podmienok a určenie možností vyťažovania informačných kapacít pre zahraničných partnerov (bez zbytočných byrokratických bariér),
- realizovanie spoločných vzdelávacích programov zameraných na správne pochopenie – najmä spoločnej zodpovednosti,
- permanentnú iniciatívu pri presadzovaní myšlienky o potrebe aproximácie právnych poriadkov a pod.

Z uvedeného vyplýva, že najväčšie problémy sú spájané s vlastným riadením tímov tak, aby všetky sily mohli byť účelne a včas využívané. Čím je tím väčší, tým je riadenie zložitejšie. Z uvedeného dôvodu veľké tímy je potrebné účelovou diverzifikáciou rozdeliť na menšie organizačné celky – pracovné skupiny. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že prácu spoločných vyšetrovacích tímov ovplyvňuje úroveň objektivity poznania, ktoré musí byť adresne odovzdané ich subjektom. Analytické spracovanie informácií pre potreby alternatívneho plánovania ďalších úloh je potrebné realizovať aj v noci a pod.

Sme presvedčení, že práve tieto skutočnosti je potrebné aj v ďalšom období vedecky poznávať a následne takto spracované poznanie využívať pri zriaďovaní a riadení tímov v medzinárodných podmienkach.

Záverečné úvahy

Autor v tejto štúdií interpretuje poznanie, ktoré je spracované vo forme čiastkových výstupov z výskumu aktivít kriminálnych skupín v podmienkach polície v Slovenskej republike. Tézy, ktoré je možné dedukciou identifikovať z tejto štúdie (jednotlivé štruktúrované relatívne samostatné časti), predniesol na medzinárodnej konferencii „*Creating a Sphere of Security in the Widver Central Europe: Non –military aspects of security in V4 countries – prospects for co-operation*“, ktorú zorganizovali pracovníci Ministerstva zahraničných vecí Českej republiky, Ústav medzinárodných vzťahov v Prahe dňa 30. marca 2011. Konferencia bola realizovaná v troch relatívne samostatných paneloch. S úvodným referátom vystúpil August Pradetto, profesor Helmut Schmidt University – University of the Federal Armed Forces Hamburg. Vo svojom vystúpení zdôraznil význam vedeckého poznávania pre presadzovanie stratégií na úseku kontroly teroristických aktivít a aktivít kriminálnych skupín.

1. panel: „*Global Terrorism and the Visegrad Cooperation in the Context of the EU Counter – Terrorism Strategy*“ (uvádzal Oldřich Bureš (Česká republika); **referujúci:** Jan Eichler (Česká republika); Ivo Samson (Slovenská republika); Kacper Rekawek (Poľská republika); Peter Marton (Maďarská republika),

2. panel: „*Organized Crime in the Visegrad Group countries*“ (uvádzal Jacek Durkalec (Poľská republika); **referujúci:** Miroslav Nožina (Česká republika); Miroslav Lisoň (Slovenská republika); Emil W. Plywaczewski (Poľská republika); Szilveszter Póczik (Maďarská republika),

3. panel: „*Illicit migration and human trafficking in the V4 countries and the wider Central Europe*“ (uvádzal Michal Kořan (Česká republika); **referujúci:** Tomáš Raděj (Česká republika); Martina Bolečeková (Slovenská republika); Magdalena Lesińska (Poľská republika); Erszébet Rózsa (Maďarská republika).

Z ohlasov (prezentovaného záujmu o vystúpenia), predovšetkým zo strany niektorých zástupcov diplomatických misií a vedeckovýskumných inštitúcií, je možné vysloviť záver, že zástupcovia zo Slovenskej republiky vo svojich referátoch interpretovali originálne poznanie, ktoré korešponduje so súčasnými potrebami teórie a praxe. Znova sa potvrdilo, že hodnota dosiahnutého informačného výstupu z aplikovaného výskumu je determinovaná realizovanou systematickou a cieľavedomou vedeckou prácou.

Abstrakt

Autor v predloženej vedeckej štúdií rieši aktuálne otázky, ktoré súvisia s poznávaním aktivít kriminálnych skupín (*organizované a zločinecké*). V jej textovej časti zdôrazňuje, že pri riešení týchto otázok je potrebné akceptovať systémový prístup. To znamená skúmať a hodnotiť účelovo vytvorený modelový systém aktivít kriminálnych skupín, jeho genézu, prvky, vzťahy medzi prvkami, vzťahy medzi prvkami a okolím.

K objektivizácii uvedeného charakterizuje aplikovaný výskum aktivít kriminálnych skupín, ktorého predmetom sú procesy kriminálno-policiajných činností (*spravodajská, operatívno-poznávacia, vyšetrovacia*). Demonstratívne prezentuje dosiahnuté výsledky, na základe ktorých vymedzuje špecifické črty organizovaných a zločineckých skupín. Osobitnú pozornosť venuje problému, ktoré sa vyskytujú pri medzinárodnej policajnej kooperácii, ktorú realizujú subjekty spoločných vyšetrovacích tímov.

V závere zdôrazňuje, že so základnými tézami tejto štúdie boli oboznámení účastníci medzinárodnej konferencie „*Creating a Sphere of Security in the Widwer Central Europe: Non –military aspects of security in V4 countries – prospects for co-operation*“, ktorú zorganizovali pracovníci Ministerstva zahraničných vecí Českej republiky v Prahe dňa 30. 3. 2011.

Literatúra

- BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I.*, Policie history, Praha 1999, str. 128., ISBN 80-902670-1-7
- ERNEKER, J., PORADA, V. a kol. *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*, Policejní akademie, ČR, Praha 2006, ISBN 80-7251-217-X, s. 15, 94
- HATALA, V. *Motív a trestný čin*, Bratislava IURA EDITION, 2003, ISBN 80-89047-69-6.
- NESNÍDAL, J. *Neodvratnost trestního postihu a OPČ*, Praha: KÚ VB, 1989, s. 136.
- TUMA, M. *Metódy výchovy a vzdelávania dospelých*, *Encyklopédia osvetových pracovníkov*, Obzor, Bratislava 1987, s. 29.
- WEBER, J. a kol. *Management Základy - prosperita – globalizace*. Management Press, 1. vydání, Praha 2000, str.146, ISBN 80-7261-029-5
- Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky Prezídium Policajného zboru Správa o bezpečnostnej situácii v Slovenskej republike za rok 2010, PPZ – VP 130/2011/10.2.2011

doc. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: miroslav.lison@minv.sk

Recenzenti: